

8.11.2019 KLO 19.00
MUSIIKKITALO

JOSHUA WEILERSTEIN

KAPELLIMESTARI

OSSI TANNER

PIANO

JONAS SILINSKAS

TRUMPETTI

Joseph Haydn:

Sinfonia nro 94 G-duuri "Rummunisku" 23 min

1. Adagio cantabile – Vivace assai

2. Andante

3. Menuetti: Allegro molto

4. Allegro molto

Dmitri Šostakovitš:

Pianokonsertto nro 1 c-molli op. 35 21 min

1. Allegro moderato

2. Lento

3. Moderato

4. Allegro con brio

VÄLIIKA 20 MIN

Caroline Shaw:

Entr'acte jousiorkesterille 11 min

Ludwig van Beethoven:

Sinfonia nro 4 B-duuri op. 60 34 min

1. Adagio – Allegro vivace

2. Adagio

3. Allegro molto e vivace – Un poco meno allegro

4. Allegro ma non troppo

MYÖHÄISILLAN KAMARIMUSIIKKI alkaa noin 10 minuutin tauon jälkeen Konserttisalissa. Yleisöä pyydetään siirtymään permannolle kuuntelemaan esitystä. Myöhäisillan kamarimusiikissa on numeroimattomat paikat.

MYÖHÄISILLAN KAMARIMUSIIKKI:
Kyeong Ham, oboe / Fátima Boix Cantó, klarinetti /
Arvid Larsson, fagotti / Jukka Harju, käyrätorvi /
Jouko Laivuori, piano

W. A. Mozart:

Kvintetto pianolle ja puhaltimille Es-duuri K 452 23 min
1. Largo – Allegro moderato
2. Larghetto
3. Rondo (Allegro)

Konsertissa soittaa neljä Taideyliopiston Sibelius-Akatemian opiskelijaa, jotka on valittu opiskelemaan Musiikkitalon orkesteriakatemiaan:

Marija Räisänen 1-viulu, **Beata Kavander** 2-viulu,
Liisa Orava alttoviulu ja **Antto Tunkkari** sello.

Musiikkitalon Orkesteriakatemia on Helsingin kaupunginorkesterin, RSO:n ja Taideyliopiston Sibelius-Akatemian vuonna 2015 käynnistynyt yhteistyömalli, jonka tavoitteena on yhä korkeatasoisempi, työelämälähtöisempi ja kansainvälisempi koulutus.

Väliäika noin klo 19.55. Konsertti päättyy noin klo 21.10.
Myöhäisillan kamarimusiikki päättyy noin klo 21.45. Suora lähetys Yle Radio 1:ssä ja Yle Arenassa. Konsertti nähdään kahdessa osassa Yle Teeman RSO Musiikkitalossa -ohjelmassa 15.12. ja 22.12. sekä uusintana Yle TV1:ssä 21.12. ja 28.12.

**MUISTITHAN SULKEA
MATKAPUHELIMESI!**

Valokuvaaminen, videoiminen ja äänittäminen
konsertin aikana kielletty.

JOSEPH HAYDN: SINFONIA NRO 94 G-DUURI, "RUMMUNISKU"

Vuonna 1790 Joseph Haydn (1732–1809) sai kutsun lontoolaiselta konsertinjärjestäjä Johann Peter Salomonilta saapua esiintymään musiikinnätkäiselle englantilaisyleisölle. Toimittuaan lähes kolmekymmentä vuotta Esterházy-suvun palveluksessa Haydn sai tilaisuuden uudistaa sinfoniatyyliaan yleispätevämpään suuntaan. Haydnin kaksitoista "lontoolaista" sinfoniaa (93–104) ovat teoksia suurelle yleisölle ja suurelle orkesterille.

Vuonna 1791 valmistunut sinfonia nrw-suosituin hitaan osan yllätyksellisen "rummuniskun" ansiosta. Haydnille tyypillinen ilkkurinen tempu – joka hänen mukaansa "sai naiset kirkumaan" – on joskus jättänyt varjoonsa rakennelman muut hienoudet.

Ensimmäinen osa alkaa lyhyellä hitaalla johdannolla (Adagio), jossa sopuisa vuoropuhelu saa jatkoa salaperäisemmistä sävyistä. 6/8 aikamitassa syöksyvä Allegro-teeman (Vivace assai) juurevaa elinvoimaa korostaa valssaava sivuteema. Haydn höykyttää pääteemaa intensiivisessä kehittäessä, sivuteeman vastatessa leikittelevästä virtuoosisuudesta

ja pastoraalisista koristuksista. Laajassa koodassa musiikki vasaroidaan kotipesälle voittajan elein.

Hitaan osan (Andante) ylevän rauhallista teemaa Haydn käytti myöhemmin *Vuodenajat*-oratoriossa. Nyt arvokas askellus etenee esittelystä varovaiseen staccato-muotoon, jonka keskeyttää orkesterin fortissimo-isku. Koristekuvioiden somistamaa teemaa häiritsee vielä parimäjähdystä, kunnes muunnelmat siirtyvät vertailemaan ironisesti duuria ja mollia. Huumori on mukana seuraavissa muunnelmissa ja lopussa teema saa täydellä voimalla miltei sotaisan sävyn, mutta hiljenee ja häipyä koodassa hämyisiin sointuihin.

Menuetti (Allegro di molto) on nopea ja tukevasti maalaismainen, sekin oli yllätys aikalaiskuulijoille. Triotaite on tekninen taidonnäyte, jonka juohevaa äänenkuljuttusta on ryyditetty koomillisilla sooloilla. Finaali (Allegro di molto) alkaa suoraan rondo-tyyppisellä teemalla, mutta osoittautuu sonaattimuotoiseksi. Haydn prosoi sujuvaa menoa yllättävillä käänteillä ja sävellajinvaihdoksilla.

DMITRI ŠOSTAKOVITŠ: KONSERTTO PIANOLLE, JOUSILLE JA TRUMPETILLE

Dmitri Šostakovitšin (1906–1975) konsertto pianolle, jousille ja trumpetille vuodelta 1933 kuuluu hänen ensimmäisen sävellyskautensa onnistuneimpiin teoksiin. Venäjän vallankumouksen jälkeisestä edistysuskosta oli sen verran jäljellä, että nuori säveltäjäpianisti saattoi irvail-

la romanttisten kliseiden kustannuksella, mutta laajensi ilmaisuun myös entistä kouraisevampaan suuntaan.

Säveltäjä totesi konserttossaan kuvan neensa "sankarillista, innoittunutta ja iloista aikaansa", joka Stalinin ansiosta jäi pian taakse. Aloituksessa on anarkiaa: pis-

teliään alkurepliikin jälkeen piano ryhtyy tapailemaan Beethovenin *Appassionata*-sonaattia, jota orkesteri kohta vääntää mielensä mukaisemmiksi. Musiikillisten ja muiden ideoiden esittely on estotonta. Osan lopussa Beethovenin kipsikuva palaa nähtäväksi ja vakavoittaa tunnelman.

Hidas osa (Lento) on tunteellinen, surullinen ja pohdiskeleva. Šostakovitš tuntuu nolostelevan paljastuksiaan ja yrittää vetää verhoa eteen sarkasmilla. Pianokadenssia seuraava trumpettisoolo herkistää tunnelman uudelleen ja osa vaipeaa illanhämyiseen melankoliaan.

Kolmas osa (Moderato) toimii uusklas-

sistisesti motorisoituna välittäjänä villiin finaaliopotpuriin (Allegro con brio jne.), jossa säveltäjä ratkaisee musiikin ongelmat tyylipuhtaalla tyrmäyksellä.

Päätösoosan ryntäys muistuttaa piirrettyjen filmien takaa-ajokohtauksia ja apua hauetaan niin Oi, sä rakkaalta Augustilta kuin kapakan karvalakkipuolelta. Slapstick-komiikka taiturillisine kaatuiluineen ei jätä tilaa yksilön murheille eikä yhteisölliselle saarnaamiselle. Jännitysmomentti sen sijaan säilyy loppuun saakka: tulevatko kaikki perille ehjinä ja yhtä aikaa?

CAROLINE SHAW: ENTR'ACTE JOUSIORKESTERILLE

5

Caroline Shaw (s. 1982) on New Yorkissa asuva muusikko – laulaja, viulisti, säveltäjä ja tuottaja – josta tuli vuonna 2013 *Partitalaan kahdeksalle äänelle* nuorin Pulitzer-palkinnon voittaja. Tällä hetkellä Shaw opettaa New Yorkin yliopistossa, soittaa viulua American Contemporary Music Ensemblessä ja laulaa Roomful of Teeth -yhtyeessä. Hän on niittänyt mainetta myös yhteistyöstään räppäri Kanye Westin kanssa laulajana ja tuottajana.

Shaw'n musiikissa on tuntuvilla laaja vaikutteiden kirjo amerikkalaisesta minimalismista Mozartin ja Brahmsin kamarimusiikkiin. Klassinen esikuva kuuluu myös vuonna 2011 jousikvartetille sävelletystä *Entr'actesta* ("Välisoitto"), jonka Shaw laajensi vuonna 2014 jousiorkesterille.

Shaw kuuli vuonna 2011 Brentano-kvartetin esittävän Haydnin jousikvartetin op. 77/2 menuettia. Kvartetin menuetilla on harvinainen tempomerkintä Presto (ma non troppo) ja sävellaji vaih-

tuu kehystaitteen F-duurista trion Des-duuriin. Shaw'hon teki vaikutuksen tuo eleetön modulaatio, josta tuli lähtökohta *Entr'actelle*. "Se vastaa rakenteeltaan menuettia ja trioa, pelaa klassisella muodolla, mutta vie sen pitemmälle", esittelee Shaw. "Minusta on hienoa, kuinka jotkut teokset (kuten op. 77 menuetit) siirtävät kuulijan yllättävästi Ihmemaan Liisan peilin toiselle puolelle, absurdin, sulavan ja technicolor-väreillä värjätyn siirtymän tapaan."

Entr'acten käynnistävä teemalla ei ole samanlaista roolia kuin klassisissa menuetissa, vaikka aiheeseen palataan teoksen loppupuolella. Pääosassa ovat sen sijaan "välissä" tapahtuvat asiat, siirtymät ja sivupolut, musiikilliset nyrjähdykset uusiin maisemiin ja tiloihin. Teoksen sävelaiheet ovat helposti tunnistettavia, mutta lipsuvissa rytmieissään ja yllättävissä harmonioissaan kurittomia ja leikkisiä.

LUDWIG VAN BEETHOVEN: SINFONIA NRO 4 B-DUURI OP. 60

Moni tuntuu odottaneen 1800-luvun alun radikaalien avausten jälkeen Ludwig van Beethovenilta (1770-1827) yhtä rajua jatkoa. Klassishenkinen ja ulkoista draamaa karttava neljäs sinfonia tuntui-kin ensi alkuun askeleelta taakse päin. Robert Schumann kirjoitti ”hennosta kreikkalaisesta kaunottaresta kahden muinaisnorjalaisen jättiläisen välissä”, viitaten kolmanteen (*Eroica*-) ja viidenteen (”Kohtalo-”) sinfoniaan.

Vuonna 1806 Beethoven eli kiihkeintä luomiskauttaan ja Wien poti Napoleonin sotien seurauksena pula-aikaa. Kaupungin aristokraatit olivat maanpaossa ja viimeinen omaa orkesteria ylläpitävä ylimys, kreivi von Oppersdorff, kutsui Beethovenin residenssiinsä Sleesiaan. Kreivin orkesteri esitti säveltäjän toisen sinfonian ja Beethoven jätti viidennen sinfonian luonnokset kesken kirjoittaakseen mesenaatilleen yksityisen orkesterin voimavaroja vastaavan sinfonian.

Käytännölliset seikat selittävät siis mitäkaavan, mutta neljäs sinfonia ei muilta osin suinkaan ole sellainen diminiivinen ja ”taivaallisen suloinen” (Berlioz) pikku sinfonia, jollaiseksi romantikot leimasivat. Kun ympäröivät teokset julistavat uutta taiteellista ajattelua, Beethoven on neljännessä sinfoniassa hionut koneistonsa uuteen uskoon kätkemällä tarkoituseränsä. Samalla hän tuli osoittaneeksi sukulaisuutensa opettajaansa, edeltäjänsä ja kreivi Oppersdorffin suosikkisäveltäjään Joseph Haydniin.

Neljännessä sinfoniassa Beethoven vapauttaa liikkeen ja rytmisen motoriikan teoksensa kantavaksi voimaksi. Tuo voi-

ma esiintyy sinfoniassa usein salaperäisenä taustatekijänä kohotahtisissa liikkeelähdöissä, patarumpujen omapäisissä iskuissa ja lukuisissa harhautusliikkeissä, joita etenkin finaali on täynnä.

Perusjännitteen Beethoven luo ensimmäisen osan hitaassa johdannossa (*Adagio*), jonka yksinäiset äänet, pitkät sävelet ja toistuvat *staccato*-nuotit tuntuvat leijailevan umpimielisessä tyhjiössä. Alkutila on pakattu täyteen rytmistä energiaa, joka purkautuu lähes väkivaltaisesti esiin *Allegro*-jaksossa.

Hämmästyttävän uutuus tulee osan lopulla, ennen laajennettua ja voitonriemuista kertausta, Berliozin kuvaamana: *”Tämä ihmeellinen crescendo on taidokkaimmin luotuja oivalluksia, mitä musiikissa tunnetaan... alkaen mezzofortessa, katoakseen pianissimossa häilyviin sointuihin ja hämääriin väreihin, ilmestyäkseen määrätietoisempina sointuina ja purkautuakseen lopulta kokonaan kehittelyä verhonneen pilven takaa. Tätä voisi verrata rauhallisena virtaavaan jokeen, joka katoaa yllättäen maan alle, syöksyäkseen sieltä esiin komeana vesiputouksena.”*

Yksinkertainen rytmiaihe toimii myös hitaan osan (*Adagio*) johtolankana ja tyyntä tunnelmaa sävyttää jälleen outo salaperäisyys. *Rondomuoto* vierittää kuulijan editse useita sävelaiheita, joista esiin nousevat klarinetin yksinäiset soolot ja käyrätorven kutsut.

Scherzo (*Allegro vivace*) on ensimmäinen, jossa Beethoven määrää välitaitteen kerrattavaksi. Oikukkaasti ryntäävä ja sätkivästi rytmitetty päätaite on riehakkaan juhlava, triotaite on levollisempi,

kuitenkin vain hieman hitaampi (un poco meno allegro). Jaksojen kertaautuminen tuntuu pakottavan osan ikiliikkujamaiseen kiertoliikkeeseen, jonka Beethoven keskeyttää itsevaltaisesti osan koodassa valekertauksella, jossa käyrätorvet puhaltavat komeasti osan päätökseen.

Omalaatuiset rytmit ja kepposmieliala hallitsevat finaalia (Allegro ma non troppo), nyt ilmeisen iloissa ja vapautuneessa hengessä. Jos jonkinlainen konsensus sinfoniaa hallitsevien voimien välillä on-

kin saavutettu, oikkuja ja ansoja riittää niin kuulijoiden kuin soittajienkin pään menoksi yllättävissä sävellajinvaihdoissa, sivuteemoissa, sekä alastomiksi jäte-tyissä klarinetti- ja fagottisooloissa.

Ja kun orkesterin kärrynpyörät tuntuvat vihdoin taukoavan viimeisessä hidastuksessa, Beethoven näyttää kaapin paikan loppurysäyksellä, joka on yhtä arvaamaton kuin suorasukainenkin.

Antti Häyrynen

MYÖHÄISILLAN KAMARIMUSIIKKI W. A. MOZART: KVINTETTO PIANOLLE JA PUHALTIMILLE ES-DUURI K 452

Vuonna 1784 Mozart oli tehokkaana: samaan aikaan kun säveltäjä hoiteli opetus-tehtäviään, konsertoi ja vastasi sosiaaliisiin velvoitteisiin, syntyi peräti kuusi piano-konserttoa ja runsaasti kamarimusiikkia. Vuoden satoon kuului myös kvintetto pianolle ja puhaltimille Es-duuri. Kokoonpano – piano, oboe, klarinetti, käyrätorvi ja fagotti – oli ennenkokematon soitinyhdistelmä, ja uniikiksi se jäi myös Mozartin tuotannossa; myöhemmin Beethoven sävelsi vastaavanlaisen teoksen.

Puhallinkombinaatio itsessään ei ollut Mozartille millään lailla vieras, ja kvinteton viehkeästi pulppuileva sointimaailma tuokin mieleen hänen puhallinserenadinsa ja -divertimentonsa. Puhallinmusiikki oli 1700-luvun lopun Wienin seuraelämässä suosittua, ja vaurailta taiteenystävillä oli omat puhallinyhtyeensä, joista käytettiin nimitystä "Harmonie".

Kvintetossa Mozart liitti tällaisen "Harmoniemosikin" työpöydällään olevien pianokonserttojen raaka-aineisiin.

Ääriviivoiltaan kvintetto muistuttaa pianokonserttoa: siinä on kehittelevä ensiosa, suloinen hidas osa ja pirtsakka rondo-finaali, ja teosta voikin kutsua eräänlaiseksi miniatyyrikonsertoksi. Ennen kaikkea Mozart luo soittimien välille vuorovaikutustilanteen, jossa kukin vuorolaan nousee johtamaan keskustelua uuteen suuntaan.

Auli Särkiö-Pitkänen

JOSHUA WEILERSTEIN

Yhdysvaltalainen Joshua Weilerstein (s. 1987) kuuluu tämän hetken kiitetyimpiin nuoriin kapellimestareihin. Hän on toiminut vuodesta 2015 Lausannen kamariorkesterin taiteellisena johtajana, ja kautta on jatkettu kestävästi kevääseen 2021. Lisäksi hän kiertää ahkerana vierailujohtajana eri Euroopan ja Yhdysvaltain orkestereissa.

Muusikkoperheeseen syntynyt Weilerstein voitti 2009 Nikolai Malko -kapellimestarikilpailun Tanskassa. Hän on sen jälkeen solminut tiiviit yhteistyösuhteet moniin pohjoismaisiin orkestereihin ja on vierailut aiemmin myös Radion sinfoniaorkesterin johtajana.

Pian kilpailuvoittonsa jälkeen Weilerstein debytoi myös mm. Saksan radion filharmonikkojen, Napolin Teatro San Carlon ja BBC:n sinfoniaorkesterin johtajana. Hän valmistui Bostonin konservatoriosta kapellimestariksi ja viulistiksi 2011.

Weilerstein on johtanut monia amerikkalaisia orkestereita, kuten Los Angelesin filharmonikkoja, Baltimoren sinfoniaorkesteria ja Toronto Symphonya, sekä toiminut New Yorkin filharmonikkojen apulaiskapellimestarina.

Weilerstein debytoi taannoin Euroopan kamariorkesterin johtajana, ja tulossa on debyytti BBC:n Walesin kansallisessa orkesterissa. Tällä kaudella hän palaa joltamaan mm. Ranskan kansallisorkesteria, Royal Liverpool Philharmonic Orchestraa sekä Lontoon ja Tukholman filharmonikkoja. Marraskuun lopulla vuorossa on kiertue Lausannen kamariorkesterin kanssa.

OSSI TANNER

Ossi Tanner (s. 1997) voitti Leevi Madetojan pianokilpailun 2015 ja Tampereen pianokilpailun 2017. Hän on esiintynyt Suomen lisäksi monissa muissa Euroopan maissa.

Tanner aloitti pianonsoiton opiskelun kuusivuotiaana ja jatkoi opintojaan mm. Sibelius-Akatemiassa ja Pariisin konservatoriossa. Hän on myös osallistunut monille mestarikursseille ja opiskellut 2013 perustetussa Nuorten pianoakatemiassa. Tanner valittiin 2015 Pro Musica -säätien vuoden nuoreksi muusikoksi.

Tanner on soittanut useimpien Suomen orkestereiden kanssa, ja kaudella 2017–18 hän oli Sinfonia Lahden residenssitaitelija. Tällä konserttikaudella hän esiintyy RSO:n lisäksi Oulu Sinfonian ja Sinfonia Lahden solistina

Tanner oli 2014 Mäntän musiikkijuhlien, 2015 Kuhmon kamarimusiikin ja 2017 Hauhon musiikkijuhlien nuori taiteilija. Hän on esiintynyt myös Naantalin ja Turun musiikkijuhlilla sekä Lahden Sibelius-festivaalilla. Hän on soittanut kamarimusiikkia myös RSO:n, Tapiola Sinfoniettan ja Sinfonia Lahden muusikoiden kanssa ja esiintynyt eri puolilla Eurooppaa.

JONAS SILINSKAS

Liettuaassa syntynyt Jonas Silinkas muutti Suomeen vuonna 2009 ja on siitä lähtien työskennellyt Tampereen, Turun ja Kuopion kaupunginorkestereissa sekä Ruotsissa Göteborgin sinfoniaorkesterissa.

Tätä nykyä Silinkas on Radion sinfoniaorkesterin ensimmäinen soolotrumpetisti. Lisäksi hän opettaa Tampereen konservatoriossa. Suomen ohella hän on pitänyt

mestarikursseja muun muassa Italiassa ja Etelä-Koreassa.

Orkesterisoiton ja sooloesiintymisten ohella Jonas soittaa muun muassa jazzia, funkia ja soulia.

RADION SINFONIAORKESTERI

Radion sinfoniaorkesteri (RSO) on Yleisradion orkesteri, jonka tehtävänä on tuottaa ja edistää suomalaista musiikkikulttuuria. Orkesterin ylikapellimestari on Hannu Lintu.

Radio-orkesteri perustettiin vuonna 1927 kymmenen muusikon voimin. Sinfoniaorkesterin mittoihin se kasvoi 1960-luvulla. RSO:n ylikapellimestareita ovat olleet Toivo Haapanen, Nils-Eric Fougstedt, Paavo Berglund, Okko Kamu, Leif Segerstam, Jukka-Pekka Saraste ja Sakari Oramo. Hannun Linnun kauden päätyttyä keväällä 2021 ylikapellimestarina aloittaa Nicholas Collon.

Suurten klassis-romanttisten mestari-teosten ohella RSO:n ohjelmisto sisältää runsaasti nykymusiikkia ja orkesteri kantaesittää vuosittain useita Yleisradion tilausteoksia. RSO:n tehtäviin kuuluu myös koko suomalaisen orkesterimusiikin tallioiminen kantanauhoille Yleisradion arkistoon. Kaudella 2019–2020 orkesteri kantaesittää neljä Yleisradion tilaamaa teosta. Lisäksi ohjelmassa on Yleisradion ja Helsingin juhlatuotanto, Schumannin *Kohtauksia Goethen Faustista*. Erityisaseman saavat myös Dmitri Šostakovitšin keskikauden sinfoniat ja konsertot. Toista kertaa järjestettävällä RSO-festivaalilla kuullaan Magnus Lindbergin uutuuksia ja suurteoksia.

Kapellimestarivieraiksi saapuvat mm. Esa-Pekka Salonen, Herbert Blomstedt, Jukka-Pekka Saraste ja Sakari Oramo ja solisteina debytoi joukko kotimaisia nuoria.

RSO on levyttänyt mm. Mahlerin, Bartókin, Sibeliuksen, Hakolan, Lindbergin, Saariahon, Sallisen, Kaipaisen ja Kokkosen teoksia. Orkesteri on saanut levytyksistään Gramophonon kahdesti - Lindbergin klarinettikonserton levytyksestä 2006 sekä Bartókin viulukonserttojen levytyksestä 2018. Muita tunnustuksia ovat mm. BBC Music Magazine Award, Académie Charles Cros ja MIDEM Classical Award. Sibeliuksen sävelrunoja ja lauluja sisältävä levy paljittiin International Classical Music -palkinnolla (ICMA) 2018. Kotimaisen EMMA-palkinnon RSO on saanut 2016 ja 2019.

RSO konsertoi säännöllisesti ympäri maailmaa. Kaudella 2019–2020 orkesteri tekee Hannu Linnun johdolla kiertueet Keski-Eurooppaan ja Japaniin.

RSO:n konsertit lähetetään suorina lähetyksinä Yle Areenassa ja Yle Radio 1:ssä sekä taltiointeina Yle Teemalla ja Yle TV1:ssä.

